

Arne Garborg
Læraren

Våre produkter

er av 1. klasses råstoffer -
framstillet i de mest moderne
maskiner og sanitære lokaler

Våre varer fås i alle samvirkelag

PRODUKSJONSLAGET SAMHOLD

Stavangerske

Vi underholder regelmessig rutefart med passasjer- og lasteskip langs hele den norske kyst.

Som representant for SAS reserverer vi plass og utsteder billetter til alle internasjonale luftruter.

Nordkronen

— — men best av alt er

DR.KINGS
Garnesåpe

Gullkant ♦ KAFFE

DE KAN TRO -
DEN ER GO,

Haremar
er Balsam for huden

Mauritzens

MANUFAKTUR

UTSTYR

KONFEKSJON

Norem Baade ^{9/15}

Etablert 1843

SENTRALBORD 20553

Rogaland Teater 1962

Arne Garborg

LÆRAREN

Premiere 26. desember 1961

1. oppsetning

INNHALD:

Scenebilde	7
Kven og kva	9
Personane	11
Fagsjefar	19
Bjørn Endreson:	
Takk for et år	21
Forfattaren	25
Arne Garborg:	
Avstengjingsstanken	26
Jan Bull:	
Fra lesedrama til forestilling	29
Chr. S. Offedal:	
Me minnst ein jærbu	33
Diktarord om dikteren	37
Garborg om teatret	39
Som ein meining	39
Berge Borrevik:	
Jo flere vi er sammen	41
Barneteatret	45
Anmelderkonkurranse	47
Neste på Teatret	49
Repertoiret 1961	49

Redaksjon: Bjørn Endreson og Berge Borrevik

OPPSKRIFTSNYTT I

Peer Gynt

HELE LANDETS SPORTSGARN
Oppskrift nr. 640 «RUNE»
Str. 10-12 år

Oppskrift nr. 646 «TONE»
Str. 3 år

SANDNES ULDVAREFABRIK A/S

Helga Hove
Sonja Lid

Lensmann Jens Eide
Jens Ek

Paulus Hove
Lars Andreas Larssen

I vår KONFEKSJONS-AVDELING vil De finne
det store og elegante utvalg i kjoler og kåper.

Marnburg

En festlig ouvertyre til en
 vellykket aften

SJOKOLADE FRA

MINDE

ÅSKULIMPORT

LÆRAREN

av Arne Garborg

Regi:

JAN BULL

Dekorasjonar:

Gunnar Alme

Kostymar:

Brita Sæbø

Lys- og scenemeister:

Willy Myklestad

Inspisent og regiassistent:

Kent Nilssen

Sufflør:

Arna Hammersmark

Handlinga går føre seg ein stad på landsbyga for om lag 70 år sidan.

1. vending. Ettermiddag midtvinters på garden til Paulus Hove.
2. vending. Neste morgon.
3. vending. 1. bilete. Tre månader seinare.
2. bilete. Fjorten dagar seinare.
4. vending. 1. bilete. Ettermiddag same dag. Husmannsstova i Kvernhusheia.
2. bilete. Mellomspel.
3. bilete. Seinhaustes utanfor stova.

Pause etter 2. og 3. vending.

Forestillingstida: 2 timer 15 min.

Gjør
kostbart
rimelig!

Se etter Kombiesken
FORLANG

FIGGJO
Kombi

DET KOMBINERTE MIDDAGS- OG KAFFE SERVISSET

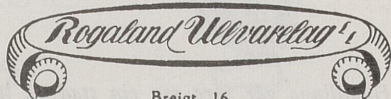
FIGGJO FAJANSE 1/2 - FIGGJO

— — sjølvsagt
frå

„Garuhyllene
i
Breigata”

— — eksponenten for
det store utvalet av det
beste i norsk garn.

Breigt. 16

Tapet, Maling og Gulvbelegg

Norsk Hamnerverk A.s

Butikken

Handelens Hus

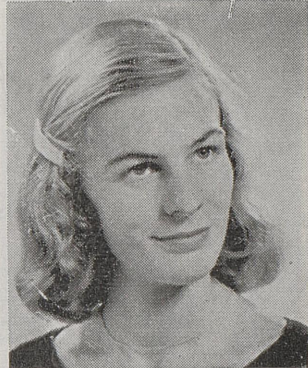
Personane

Paulus Hove,
stud. theol., gardmann

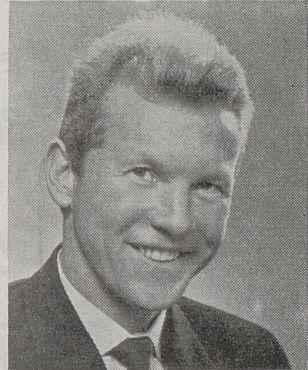
Lars Andreas Larssen

Helga,
kona hans

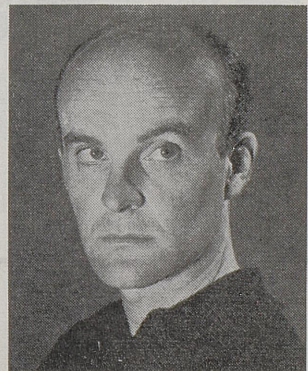
Sonja Lid

Jens Eide,
cand. jur., lensmann

Jens Ek

Tore Eide,
tømmermann og bonde

Pelle Christensen

til et veldekket
bord hører
BJELLANDS
GAFFELBITER

CHR. BJELLAND & CO. A/S

Lars Nordbraut,
gamal «lærer»

Thorleif Mikkelsen

Per Aase,
gardmann

Olav Aasmundtveit

Gudleik

Alf Nordvang

Carolus Magnus

Thor Inge Kristiansen

The Stavanger Investment Co. A.S

Ta med en hjem i dag!
Den monteres på fem minutter...

Ovnene med 6 fordeler:

- ★ DELIKAT UTSEENDE
 - ★ JEVN VARMEFORDDELING
 - ★ LETT Å INSTALLERE
 - ★ OPPTIL 6 REGULERINGSTRINN
 - ★ RIMELIG I DRIFT
 - ★ SEPARAT LUFTFUKTER
- Leveres som ekstrautstyr

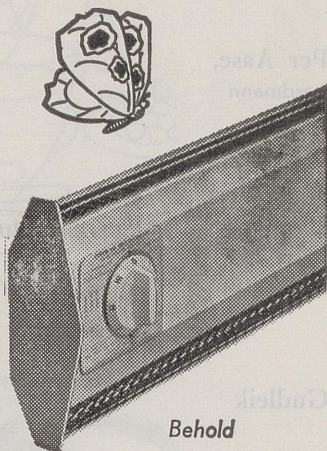
Priser fra kr. 61,— til kr. 150,—
inklusive kabel og plugg.

Ovnene leveres i 23 forskjellige utførelser.

De vil trives med

BEHA GULLKANTOVNER

i Deres hjem

Behold
sommervarmen
inne med

GULLKANTOVNENE

fra **Beha**

Det kjente tyske piano

Thürmer.

kan De igjen få på det norske
marked. Gedigen kvalitet, vakker
utførelse, men en rimelig pris-
klasse.

DAHL'S

Merk adressen:
Lagårdsvegen 20 — Tlf. 24159

Autorisert Steinway & Sons forhandler
Medlem Norges Musikkhandlerforbund

Evelinde

Edith Ottosen

Tabitha

Inger-Lise Westby

Maren doktor

Inger Worren

Ei eldre kone

Gerda Diesen

Arbeids- og fiskerklær
Regntøy
Fritidsklær
Metervarer i plast
og gummi

Fabrikeres og garanteres av

1/5 VESTLANDSKE GUMMIVAREFABRIK Stavanger

ROGALANDBANKEN A/S
STAVANGER

Søk råd og opplysninger hos oss —

Avdelinger: Egersund, Flekkefjord, Hillevåg, Moi, Sola

Gurina,
gjente hjå Paulus

Forunn Vesterlid

Sakføraren

Ragnar Schreiner

Skrivaren

Pelle Christensen

Kvinnor og menn, gutar og gjentor i bønehusmøte

Racine

HAR DET RETTE

Joh. Rasmussen & Racine ¹/₃

Byens ledende jernvareforretning
Østervåg 19—21

KAFFE

Alltid velsmakende
hos

KRISTIANSEN

STAVANGER

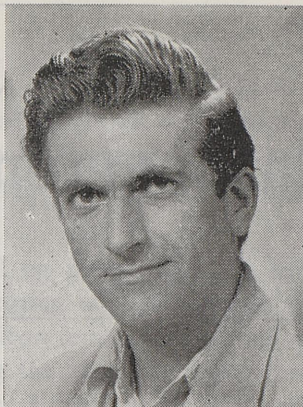
Telefon

20936 - 20939

Fagsjefar

Dekorasjonar

Gunnar Alme

Kostymar

Brita Sæbø

Lys- og scenerimeister

Willy Myklestad

MORGENAVISEN

Stavangeren

Abonnements-telefon 24205

Annonse-telefon 24208

Kan De møte en større uforutsett utgift?

Hvis ikke, er det uforsiktig av Dem. Legg opp en liten reserve for å møte en usikker framtid. Hold alltid konto i Sparekassen.

DET GIR TRYGGHET

STAVANGER SPAREKASSE

Stiftet 1850

INNSKYTERNES EGEN BANK

RONSON gass-fyrtøy i stort utvalg

Beste servise for Deres fyrtøy i

HAVANA-MAGASINET A.s

Kirkegt. 1

Stedet for tobakk

Takk for et år

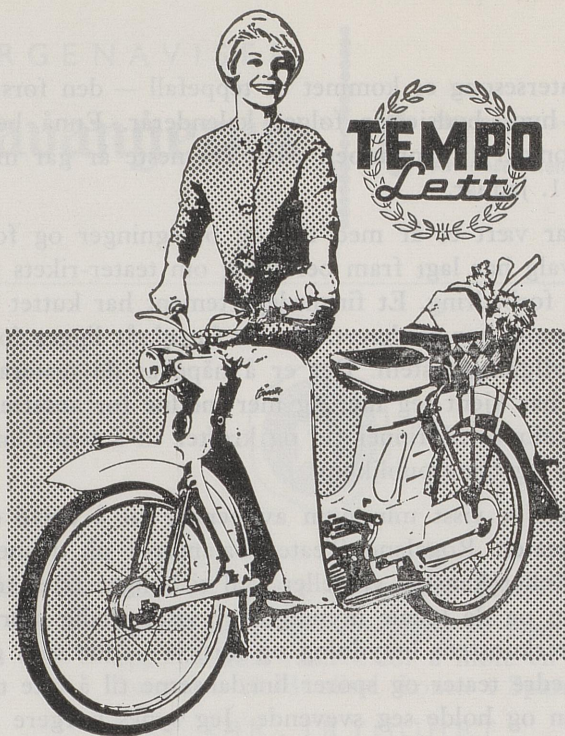
En teatersesong er kommet til teppefall — den første etter nyordningen hvor budsjettår følger kalenderår. Ennå begynner skuespillersesongen 1. september. Men fra neste år går muligens den også fra 1. januar.

Det har vært et år med tall og beregninger og forhandlinger. Et utvalg har lagt fram beretning om teater-rikets tilstand og forslag til forbedring. Et finansdepartement har kuttet ned og en stortingskomite har moderert. Og tre forsøksår ligger foran oss etter nytt bevilgningssystem. Det er å håpe at de teateransvarshavende som har kjent seg mer og mer modne for ansettelse i et statistisk sentralbyrå nå finner tid og krefter til å tenke en smule på teaterkunst og teaterpublikum.

Det skal et visst minimum av penger til å drive et fast, profesjonelt teater. Rogaland Teater balanserer på denne minimumslinjen — eller kanskje vi heller skal si henger etter tennene. Men publikum og de lokale myndigheter viser stadig større forståelse av teaterkunstens betydning og misjon — noe som gir håp om mer og bedre teater og sporer linedanserne til å bite tennene ekstra sammen og holde seg svevende. Jeg synes borgere i Stavanger og Rogaland fylke kan være stolte over at de sikkert bor i det minste strøk i verden som greier å holde et fast teater på helårsbasis.

Det har vært et år med uhell — som sykdomsbruddet av «Den gale fra Chaillot» som trakk et helt lite ras etter seg. Et år med skuffelser — som «Kom hjem, lille Sheba», en forestilling som ble storrost av presse og de få som så den. Det skulle vært rart å høre fra de som ikke så «Sheba»: Hvorfor kom dere ikke? Men det har også vært et år med publikumsgleder — som «Harvey» og Barneteatrets «Kardemomme by» og «Annie —». Og mange turnegleder. Særlig Garborg-Kielland-kvelden som dro omkring i verden fra Stockholm til Utsira og viste seg på flere og førti steder — med eller uten lys og scene.

Og nå fortsetter vi med Garborg og lar «Læraren» forkynne for sine bys- og bygdebarn fra den prekestolen som Teatret også

Tempo-Lett Corvette de Luxe

den ideelle moped for alle, unge (16 år) som eldre, damer og herrer. En flott og behagelig modell i helt perlehvitt eller sort-perlehvitt lakkering, med SACHS 50 3 gir motor med kickstarter. Andre modeller av TEMPO-Lett leveres også.

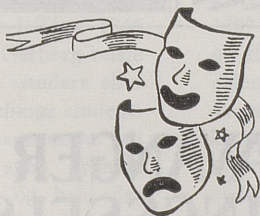
Vi sender Dem gjerne kataloger over TEMPO-Lett mopeder, TEMPO motorsykler og D.B.S. sykler.

Jonas Øglænd - Sandnes

skal være — samtidig som det er barnehage, smeltedigel og lysthus.

Programbladet vårt øker litt i innhold og pris. Vi kaller det «program-magasinet» — et ord som sier litt om hva publikasjonen nesten er blitt til — og noe om hva den helst skal bli: Ikke utelukkende rolleliste, skuespillergalleri og forfatterens årstall. Men ringer i vannet, meninger, opplysninger, verdier. Programmagasinet er tenkt å være et kontaktforum hvor Teatrets ledelse bl. a. presenterer utfyllende ord omkring sin linje og Teatrets virksomheter. Vi håper publikum vil bli medarbeidere og sender inn sine teatermeninger, teaterklager og teater-roserier. La oss f. eks. kalle spalten: Brev til Teatret. Enig eller ikke enig — debatt er iallfall en form for kontakt, selv om det ikke er den primære, og kontakt har vel ennå ingen fått for mye av her i verden. Det er vel også en illusjon at meninger kan gjemmes under en skjeppe. De tyter i alle tilfeller ut på et eller annet vis — over publikums kaffekopper og Teatrets valg av repertoire. Ingen har vel ennå skrevet et skuespill eller drukket en kopp kaffe uten mening — eller program, uten en totalinnstilling til tilværelsen. Derfor: Velkommen i programmagasinet — alle. Velkommen i Teatret. Velkommen gode, nye, spennende år!

Björn Endreson.

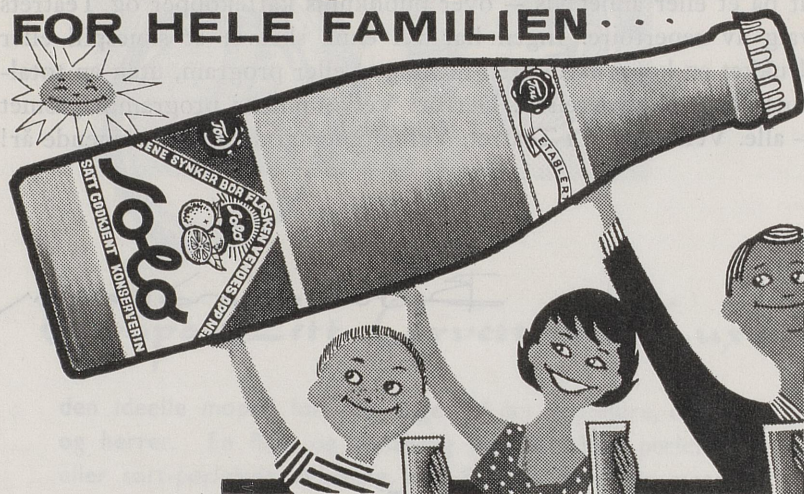

Stavanger **VERKTOY & MASKIN** *Lager*

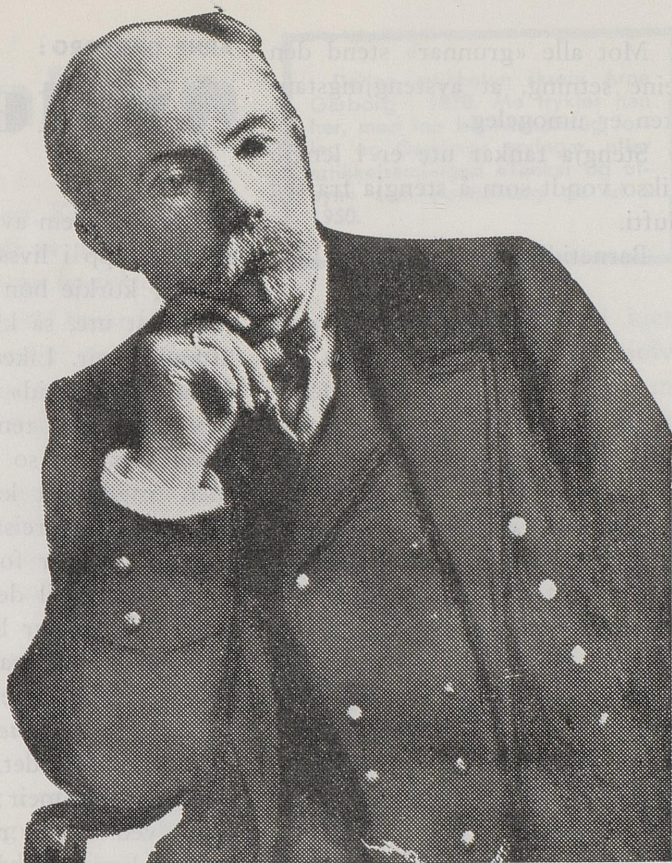
Øvre Holmegt. 16 — Sentralbord 29010

Tou Solo

FOR HELE FAMILIEN . . .

 STAVANGER
FORSIKRINGSSKAP A S

Arne Garborg

er fødd 25. jan. 1851 i Time på Jæren. Han gjekk hjelpelararskule i Time 1866 og Holt seminar 1868–70. Garborg reiste i 1873 til Kristiania for å «studere eller døy». Tok artium ved Heltbergs studentfabrikk og slutta seg samstundes til landsmålsrørsla. Millom anna grunnla han bladet Fedrarheimen og held der fram med det forfattarskapet han hadde begynt alt mens han vaks opp på Jæren. Fedrelandssalmen «Gud signe Noregs land» i 1878 reiknast gjerne for hans

gjennombrudd som diktar. I desember 1887 gifte han seg med Hulda Bergersen og flytte for ei tid til Kolbotn i Østerdalen. Seinare kom han attende til Jæren og skreiv mange av sine mest kjende verk på Knudaheio. Skodespelet «Læraren» skreiv han i 1896, året etter at diktsyklussen «Haugtussa» var komen. Arne Garborg døyde 14. januar 1924 og er gravlagd ved hytta på Knudaheio.

Mot alle «grunnar» stend den eine setning, at avstengjingstanken er umogeleg.

Stengja tankar ute er i lengdi likso vondt som å stengja frå seg lufti.

Barnetidi er «sæl». Men like-

ARNE GARBORG :

Avstengjing

væl lyt kvar ein av oss ut or den sæla og upp i livsstriden, og det hjelper korkje bøn elder gråt: er me fyrst ute, så kjem med aldri attende meir. Likeeins med ætti. Hennar «barnetid» er og slutt. Ho hev faret til å tenkja. Me kann gråta yver det so lengje me vil, men brigda det kann me ikkje. Den som vil freista på å kjøva mannens tankar for å vinna honnom attende til den «sæle barnedomen», han var likso klok som når ein i sine vaksne år vilde tvinga seg til å vera smågut att. Ætti må *tenkja sine tankar ut*, det er rådlaust med det. Ho er mindre «sæl» og hev meir sut og kav og strid ved dette; men kavet og striden høyrer med til livet likso visst som sæla. Anten må ætti tyna seg sjølv, elder so må ho føra sitt liv fram, kor hardt og

ngstanken

sårt det enn vert. Kannhende finn ho fred og sæla ut på slutten att. *Men striden kann ho ikkje sleppa.*

Og likeeins med kvart folk. Det må gå all livsens strid igjenom — elder so tyna seg. «Stilstand er tilbakegang»; men tilbakegang er oppløysning. —

Ein kann segja, at det er kristendomen sjølv, som driv ætti fram i den striden, ho er i no, og som me er so rædde for å koma uppi.

Kristendomen hev sett den grunn tanken, at mannen er *fri*. Det vil segja, at mannen hev rett, ja er skyldig til, å *velja*. Det er det, som ligg i ordet, at mannen er «andsvarleg». Vera andsvarleg er å vera skyldig til å velja sin livsveg sjølv, einast etter eget vit og eigen trong. Du hev ikkje lov til å skjota deg inn under andre. Gjev du deg til Gud, so skal det vera fritt; snur du deg frå Gud, skal det vera med klår, medviten vilje. Du skal vera kald elder varm. Det, der spyrst um, er hjartat — din frie hug. Men er valet og andsvaret soleids lagt i dine egne hender, so er du nøydd til å bruka din tanke. Blind autoritetstru er ukristeleg likso væl

Denne artikkelen skreiv Arne Garborg i 1878. Me trykjer han her, med lov frå Aschehoug forlag og Garborgs arvingar, etter artikkelsamlingen «Tankar og utsyn» som Aschehoug ga ut i 1950.

som umenneskeleg. Og så kjem du til å bruka tanken på sjølv kristendomen blindt. Du må «prøva», um lærdomen er av Gud». Du må «*prøva alt* og velja ut *det gode*». Du må granska i skrifterne, «um desse ting hev seg soleids». Men når kristendomen sjølv set upp den frie gransking til grunn- og drivtanke, so hev ingen rett til å leggja band på henne. Og so er det sjølvsagt, at valet vert ymist hjå dei ymse veljarar. Sume finn sanning i kristendomen, andre, og det stundom dei fleste, finn si sanning i andre lærdomar. So er striden uppe, og kvar kristen må tru, at det so er Guds vilje.

Men dermed ser me, at avstengjingstanken ikkje åleine er umogeleg, men at han strider imot alt som er rett og sant både etter Guds og manns tanke. Liksom ingen hev lov til å gjeva frå seg mannens rett til fritt sjølvval og fri gransking, likeeins hev ingen rett til å *taka denne retten frå andre*. Ingen hev rett til å gjera seg til formyndar for folk,

velja for dei og taka på seg deira andsvar. Den som gjer det, han forbryt seg mot mannlivets grunnlovar og gjer valds verk mot sjølve ånden. Avstengjings-tanken, liksom all åndstvang, av-tyrder mannsnaturen og set folk i rad med fe. So kann ein telja upp so mange grunnar ein vil til studning for denne tanken, — han er dømd og kann aldri med ret-ten haldast uppe.

Ånden må ikkje setjast på bås. Han skal fljuga fri på sine egne vengjar liksom fuglen, og han må ikkje bøygja seg for noko anna enn for sanningi. Du hev rett til å vitna um di tru, for-kyinna di tru, for kvar og ein, so at alle som kjenner trong i seg etter den sanning, du byd fram, kann finna henne. Men du hev

ikkje rett til å bruka knip og uærlegskap for å få folk med på trui. Fara ikring og skræma folk vitlause med helvites eld og dje-velens klo og tonn og so ved den rædsla elder støkken jaga dei inn i trui elder halda dei frå å tenkja og prøva seg fyre, det er ukriste-leg ferd. Klårt og ærlegt skal du tala med mannsens born um desse ting, og klårt og fritt skal mannsbarnet take imot. Hel-lest vert det upp i usanning og sjukdom. All framferd, som gjeng ut på å røva frå mannen hans frie vilje og klåre ettertanke elder krafti til å velja, er synd, um so det, du tvingar inn på honom, er sanning aldri so lengje. Den ei-naste «agitation», du hev rett til å driva, er den: å syna krafti av di tru i ditt egne liv.

Norges Brannkasse

Stavanger: Nygaten 26 - Telefon 26500

Landdistr.: Lensmannen

Jan Bull:

Fra lesedrama til forestilling

Det har falt seg slik at jeg måtte foreta forarbeidet til iscenesettelsen av «Læraren» på en turné i Rogaland, i selskap med Kielland og nettopp Garborg. Dette har nok hatt sin verdi, og kanskje økt min kjærlighet til Jærens store dikter. Likevel hendte det at jeg underveis ble betenkt: Kunne det lages levende teater av det eiendommelige og sterke lesedramaet?

Det ville ta 3 timer å spille stykket uavkortet, 3 timer med veldige longører fra manuskriptets side, med debatt og tidsbestemte dialoger og en tilsynelatende mangel på dramatisk utvikling. Kort sagt: Garborgs «Læraren» interesserte meg på grunn av sin tendens, som sosialt drama. Jeg var dypt grepet av Paulus Hove og hans «heilage eksperiment» i det små. Men som skuespill var stykket en pamflett, skrevet av en engasjert polemiker.

Og her skulle likevel lages teater!

Etter en stund tok optimismen til å vende tilbake i meg. Stykket lot seg beskjære. Alt det nedstøvede skriftstedkranglet og vrimlen av retrospektive antydninger kunne fjernes. Vekten kunne legges på Paulus Hoves aktuelle tragedie som kristelig-sosial reformator, mannen som vil selge sitt gods og gi pengene til de fattige og blir slått ned av samfunnskraftenes frykt for «eksemplets makt». Psykologisk interesserte Paulus Hove som mannen med et klart opptrukket fortidsmønster som var fordelt mellom fanatisk emissær-virksomhet og en verdsligere ettergivenhet på andre felter.

Som i all dramatikk, måtte Paulus leve i skyggen av det forgangne, det måtte gjennomsyre hans forhold til den ubalanserte

Visittkort
Takkekort
Innbydelse
Menyer
Brevpapir
Kvalitetsarbeide

STAVANGER LITHOGRAFISKE ANSTALT A.S

Velkommen til en hyggestund - - -
i SPISESALEN etter teatertid!

Hotellets 2 orkestre spiller til underholdning og dans.
Rimelige retter.
Selskapssnitter, og annen mat sendes gjerne til
Deres hjem.

Vennligst benytt Atlantic's service-telefon i Teatrets
vestibyle. Direkte linje til hovmsteren nr. 94!

Det er en fordel å reservere bord
på forhånd ved hovmsteren.

Den norske Creditbank

ORDNER ALT — OVER ALT — FOR ALLE

konen, Helga, og prege hans nye kristendomsforkynnelse. I første akts bønnemøte gripes han derfor av den gamle predikant-psykosen og han setter — mot sin bevisste vilje — forsamlingen i en ekstase han egentlig hater. Piken Tabita skriker til slutt i frydefull vånde: «Sælt er det liv som bar deg, og dei brysta du saug!» Og den trauste unggutten Gudleik møter de «nye» Paulus med ordene: «De er større enn Luther!»

Noe av Paulus Hoves tragedie ligger altså i det at han ikke når inn til menneskene med sitt syn, sine idéer, bare med sitt vesen.

Slik har vi prøvd å konsentrere historien om Paulus og hans «revolusjonerende» kristendomssyn til beretningen om samfunns-maktenes allianse med fortiden. Paulus Hove faller på det farlige i det han krever av andre og på det han før unnlot å kreve av seg selv.

Teknisk er «Læraren» et skuespill i den gamle stil. Det snakkes med store forbokstaver, replikkene er ofte isolerte monologer og diskusjonsinnlegg, og Garborg har undertiden gitt etter for tidens melodramatiske stil. I sine psykologiske anvisninger bruker han stadig vendinger som «Hun kastar seg fram over bordet og jamrar», «tek seg til hovudet, mørkt stirande», «triv seg med hendane i håret, med håst ukjenneleg mæle, døyvt skrikande», «skjelver med tennene klaprande i munnen». Og replikkene er ofte utformet i samme stil: Etter at Carolus Magnus har fornyet den sykelige sjalusionen i Helga, står hun igjen, alene på scenen, og mumler usammenhengende ord som: «Nei. Nei. Ikkje no. Ikkje no. Ikveld. Ikveld. Ikveld. Eg skal gjæta dykk. Og dersom, dersom. Gud hjelpe meg! Gud hjelpe meg!» O.s.v.

Sånt kan en jo ikke spille i et moderne teater, og i det hele tatt er alt som smaker av melodrama strøket og erstattet med de midlene vi har til rådighet: Lys, musikk og andre lydeffekter ikke minst. Ofte kan en gong-låt og en stum, plastisk attityd uttrykke mer enn allverdens malende monologer og selvanalyserende ord-gyterier.

Så her står vi da med dette ansvaret hvilende tungt på oss. Å skape så meget teater som mulig av «Læraren» — uten å svikte Garborg. Og det har ihvertfall vært en fascinerende, ja en rent oppbyggelig oppgave.

Til slutt et par ting:

De store ord i stykket er altså blitt mindre, og personene mer lavmælte og stillfarende. De får prøve å virke med et indre lys, en styrke som ikke er muskulær, men sjelens. Når han realiserer det beste i seg, skal Paulus Hove derfor utstråle en roens myndighet. Han vet hvor han står og trenger ikke heve røsten. Ikke meget!

Den *alminnelige* atmosfære, som bl. a. har med miljø og mennesketyper å gjøre, har vi også måttet foreta oss noe med. Jeg synes ikke det er nødvendig at «Læraren» blir preget av innsnevrende lokalkoloritt. Vi har forsåvidt ikke lagt handlingen til noe prestegjeld på Jæren. «Læraren» er grunn-norsk i sin problematikk og karakter-skildring og kunne foregå nær sagt hvor som helst i landet. Mørkemennene finnes over alt. Det er et av våre poenger med denne forestillingen.

Så her, kjære publikum, har dere vår utgave av et klassisk stykke. Og skiller den seg noe ut fra sine forgjengere, så skyldes det vår kjærlighet til teatret og, i oppriktighet, til Garborgs budskap som vi har villet forkynne med full og moderne slagkraft.

**VICTORIA
HOTEL**

rimeligste
reise til
Paris

Besök vår „Place Pigalle”

FAGFOLK

omtaler våre kokker
som de beste

Vi bringer
V A R M M A T
delikate snitter —
smørbrød og snacks
over alt i byen.

Telefon 20 5 26

Me minnest

EIN JÆRBU

Av redaktør Chr. S. Oftedal

Ved hundreårs-minnet for Arne Garborgs fødsel skreiv redaktør Chr. S. Oftedal denne leidaren som sto i Stavanger Aftenblad 24. januar 1951.

Diktaren, tenkjaren, stridsmannen Arne Garborg høyrer heile landet til. Men for oss er mannen jærbu, ja, sjølve Jæren. Ikkje minst for oss som bur i den byen Garborg hadde så vondt for å tole.

Me veit at den store Garborg-granskaren dr. Rolf Thesen har gjort dette til hovudlina i Garborgs liv og diktning: Frå jærbu til europear — og attende. Men jamvel i den tidbolken då diktaren var lengst heimanfrå var han i djup og inderleg pakt med landet, med tida, med sjølve det «hamskifte» som er den smertefulle overgangen frå gamalt til nytt.

Det gamle var dømd. Nytida braut fram med dunder og brak — ein jærhest. Ingen skal undrast på at dei som bar den gamle tida, levde i ho, ikkje kunne skjøna det. Dei trudde at kjernen måtte gå under med den dømde forma. Difor stridde dei i ein kamp som gjekk på livet laus. På Garborg virka dette tidsskiftet som eit drama, far og son mot einannan. For Eivind var det brot mot noko heilagt når sonen, odels guten sa seg laus frå garden, ætta, frå alt det Gud gav. Far var budd på å ofra alt for å berga guten sin. Han ofra garden. «No må vel Aadne skjøna», kan han ha tenkt. Men Aadne skjøna ikkje. Så ofra Eivind livet. Eit sjølv-mord i vonlause? Å nei, ikkje det. Eivind visste at den som ofrar livet for ein ven, ofrar det største. Slik står det skrive. Faren ofra seg for sonen. Men slik faren tenkte seg det, kunne ikkje sonen fylgje vegen attende. Det fanst inga råd. Like lite som tida kunne snu. Like lite som jærhesten kunne stogga. Eit offer — det største — til fånytt? No etterpå kan me sjå at så var det ikkje. Det heilage alvoret i offeret kjem sonen stendig attende til. Han vart «heimkomen son» — gjen-nom hard strid og på lange vegar.

MASKINHUSET ^{A/S}

BREDGATEN 9

SELV FØLGELIG
AFTENBLADET

Vel møtt på

☎ 21359

Arne Garborg leita. I vitskap og «ismer». I nytestamentet og heilage skrifter. Han gjekk attende til oldtida og dei gamle grekarane, sette om Odysséen, han granska mellomalderen vår og song seg gjennom «Haugtussa» og det nye Draumkvedet «I Helheimen». På vegen heim.

Sonen vart ikkje faren lik. Den gamle faren var borte. Kunne ikkje koma att der. Han som hadde fare så vide, kunne ikkje gå i flokk, ville ikkje gje opp den fridomen han stridde så hardt for.

Ein og annan har funne kristendom i Garborgs skrifter. Nei, seier Rolf Thesen. Nei, seier Ivar Welle. Kristen er Garborg ikkje. Når to så ulike er sams i eit slikt høve, må ein vera varsam. Dei har vel rett, dei lærde: Ikkje var han truande slik som far sin. Ikkje var han lutheraner, ikkje metodist og slett ikkje papist. Men få har stridd så hardt og ærleg for å fylgja i Kristi fotefar. Der han trudde Menneskesonen hadde gått føre, prøvde han å gå etter, same om det skulle kosta. Ein fylgjesvein.

Me kan ikkje seia noko visst. Me kan ikkje døma. Men me kan minnast eit Luther-ord. I ein av bordtalane der han er friskast, seier den gamle: Når eg kjem til himmelen, vert eg forstøkt. Det har tri grunnar. For det første avdi der er så mange som eg trudde skulle vera i himmelen, som ikkje er der. For det andre avdi der er så mange som eg ikkje trudde skulle vera der, som er der. Og for det tredje avdi eg er der sjølv.

Arne Garborg hadde ikkje den trua «som kan flytta fjell», men han stridde for å tru og gav ikkje opp vona. Og han hadde noko som veks seg stendig sterkare hjå tivilaren, refsaren og stridsmannen og etter kvart fylte han: Kjærleik. Den mannen som målbar så mange av Arne Garborgs tankar, kalla han Paulus Hove. Den første store Paulus skreiv brevet til korintarane, der det står i 13. kapitlet, 13. vers: «Men no vert dei verande desse tri: Tru, von, kjærleik, og størst av dei er kjærleiken.»

Han som skriv desse linjene til ein hundreårsdag, møtte Garborgs diktning første gong på ein jærgard. I bokhylla der fann han side om side Bibelen, lærebøkene frå jordbrukskolen og skrifter av Garborg. Fremst sto «Haugtussa». Guten tok dei i hand og las.

Det første inntrykket er sterkt. Difor kjem synet av denne bokhylla så ofte fram i sinnet: Bibelen, jordbruksbøkene og Garborg. Han tykkjer det er så jærsk.

FINN MIDBØE

Langgt. 4 — Telefon 25282

Sanitær - Varme - Oljefyringsanlegg - Rørhandel

Reparasjoner utføres

Danielsens Elektrokompagni

Stavanger

Installasjoner og elektrisk utstyr

Pettersen & Sleveland

Aut. rørleggerfirma

PEDER SMEDVIG

SKIPSREDERI

STAVANGER

Diktarord om dikteren

Fra Kielland til Garborg:

Jeg lykkønsker os begge til Tingenes Forandring i vort Land — os begge som Patrioter, men som forfattere trives vi begge ganske vist bedre naar det gaar allersomgalest og mest bagvendt.. Jeg ved ikke, om De finder at vi ligner hinanden, men jeg har den Opfatning, at Hovednerven i vort Talent er Indignation, — nuvel! — her er jo enda nok at ærgre sig over, saa brødløse ere vi dog ikke, men alligevel!

(Fra et brev til Arne Garborg fra Alexander Kielland 1885.)

Bjørnson om Garborg:

Straks noget er på ferde, møter han op, mistænksom, skarp-tunget. — Hans opgave er at gi alt kommende og forbigaaende sin anvisning, sit raad, sin dom; den kan være gal, — men den er saa sterk at den sitter igjen i folkemindet; man maa bære den med sig, til den er ophævet og kastet av, eller til den er blit ny energi i os.

(Bjørnstjerne Bjørnson om den norske dikterflåten.)

Heiberg om Garborg:

Med mindre skrik og mere uld tjente ingen norskdommen i Norge.

(Gunnar Heiberg i For Bygd og By 1921.)

Fangen om Garborg:

Men han vil altid ha tilhold i vort folks bevissthet som en mand, der aldrig svigtet og veg undav, som tok byrderne op, kjæmpet spørmaalene igjennem, var den ubetinget vederheftige i alle forhold og dermed blev et stolt eksempel på mandig renslighet, sandfærdighet og styrke.

(Ronald Fangen i Aftenbladet 1921.)

Øverland om Garborg:

Arne Garborg har samlet våre lengsler innad mot vårt eget vesen, han har ropt på alt som er norsk i oss, — og han skal få svar!

(Arnulf Øverland i minnetale 1924.)

S/L LANDBRUKETS EMBALLAGEFORRETNING
OG GARTNERNES FELLESKJØP

N. Holmeget, 26 — Telefon 27047

Etter teatertid . . .

THORLEIF SUNDE

AUTOMOBILFORRETNING

STAVANGER

chr. haaland & Co

RADIO OG FJERNSYN

Skagen 4 — Telefon 28 7 57

GARBORG OM TEATRET

Al virksomhed, ikke minst et theaters, må, som bekjendt, udgå fra en bestemt plan — om man vil, en ide — for at kunne holdes sund.

Alle mål treng finsliping og dyrking gjennom talekunst, ikkje minst gjeld dette i vår tid, då den gamle samtalekunsten gjeng i gløyme meir og meir, så at me snart fekk berre slurv og jask: gatemål og avismål, um me ikkje hadde ein skule i samtalekunst: teatre.

SOM EIN MEINING

Professor Olav Midttun fortel i ein artikkel med Garborg-minne om ein gong han hadde noko strev med eit vers i innleidingsdiktet til Haugtussa og spurde Garborg sjølv kva verset skulle tyda. Garborg grunda lenge på det, og så sa han at han kunne ikkje lenger hugsa kva det skulde tyda, «men eg hev vel havt som ein meining med det».

søksdag med sentralens sekretariat og sørger for at gruppens billettbestillinger kommer inn til teatret til avtalt tid.

For teatret betyr dette en verdifull måte å trekke inn nytt publikum på. Gjennom Teatersentralen utvides kretsen både innenfor de områdene som geografisk sogner til Rogaland Teater, og ved at en får muligheter til å utvide dette geografiske området.

La gå at for mange er dette med å reagere sammen kanskje like fascinerende når det er fremmede en sitter sammen med i salen. Men mange foretrekker også å gå i teatret og kunne regne med at de treffer kjentfolk der. For dem holder foreninger og bedrifter denne teatersentralmuligheten åpen.

Dessuten gis det altså prisreduksjon. Det er selvsagt også verd å ta med.

Så mon ikke flere enn de drøyt hundre gruppene som i dag står innmeldt i sentralen, kan være interessert i tilmelding? Sett Dem i forbindelse med teatret, så skal De få alle de opplysningene De måtte ønske.

Bedre
Bankservice

BØNDERNES BANK A/S

Klubbgaten, Skagenkaian og Østervåg 25. Telefon 20040

Eikmaskin

EIK'S MASKINFORRETNING A/S
STAVANGER

Jo flere vi er

sammen

Teateropplevelsen er en fellesopplevelse, noe vi er sammen om vi som har troppet opp i teatersalongen til Thalia-dyrkelsens fantasilek.

Det er et av de iøynefallende karakteristika ved teatret som kunstart. Når det er riktig i teatret, sitter det en flokk mennesker sammen der — en håndfull eller noen hundre, men i alle fall et flertall — som ler og gråter ikke bare i kor men til hverandre og med hverandre. Vel også i blant direkte av hverandre. Og deres kollektive latter og gråt, deres samstemmige gisp og stønn er samtidig og i gjensidighet med på å forme den forestillingen man er samlet om, fordi skuespillerne også føler og reagerer i det fellesskap som er Thalia-templets.

Dette er typisk for teatret.

Boken tar en f. eks. helst for seg når en er alene. Selv om det kanskje ikke er absolutt nødvendig å være så drastisk alene som mannen på en New Yorker-tegning som satt på skyskraper-taket inntullet i et ullteppe med lommelykten festet til en gren i skogen av fjernsynsantenner — og leste en bok.

Opplevelsen av et maleri er først og fremst en personlig sak. Om maleriutstillinger er det mest alminnelige forum for maleriopplevelse, så er det ikke uten videre det best egnede og slett ingen forutsetning. Bare i konsentrasjon og kontemplasjon kan man virkelig møte maleriet som kunstverk. Og analogt er det med musikk. Selv om det er andre til stede i konsertsalen, så er det forutsetningen at man skal gjøre minst mulig av seg, fordi man ikke ønsker selv å bli forstyrret av de andre. Trangen til motoriske og/eller lydelig utfoldelse som kanskje de fleste egentlig føler når de hører musikk, den må den dannede konsertgjenger undertrykke.

SÅ ENKELT
RING **20080** ER DET...
Å ORDNE MED
BILLETENE TIL REISEN

COOK'S
REISEBYRÅ

BRØDRENE OLSEN A/S
SKANSEGT. 11 - TELF. 20080

En stor rolle -

Stavanger Staal

spiller våre kvalitetsprodukter for norsk industri. Lang erfaring og stor kapasitet har muliggjort et allsidig produksjonsprogram

Stangstål Smigods Støpestål Båndstål Magneter Hardmetall

STAVANGER ELECTRO-STAALVERK A.S

JØRPELAND

Bare i teatret *skal* man lade seg merke overfor sine medreagerende.

Egentlig er dette med påvirkning av hverandre i et teaterpublikum så sterkt at i visse situasjoner kan ens reaksjoner være like sterkt påvirket av sidemannens og omgivelsenes reaksjoner som av det som foregår på scenen. Tenk på når alvorlige menn lar seg rive med i farsebrølene. Det kan være de samme alvorlige menn som på den lukkede generalprøven dagen før satt gravalvorlige og kjedet seg. Eller hvem kan se et dristig stykke — f. eks. et politisk eller moralsk provokatorisk skuespill — absolutt uten tanke på hvordan den mer konservative eller pietistiske sidemann monne ta dette her.

En amerikansk teaterkritiker, Brooks Atkinson hvis jeg ikke husker feil, har hevdet at teaterkunsten er den mest demokratiske av kunststartene fordi den så sterkt bygger på fellesopplevelsen av den aktuelle forestillingen. Ja, han påstår at teatret er den beste skole i demokrati, fordi man der i praksis lærer å reagere felles, å oppfatte og forme intuitivt i fellesskap, og øyeblikkelig å gi uttrykk for sine felles reaksjoner. Store og viktige avgjørelser må i vår tid fattes på et blunk — i fellesskap. Derfor trenger demokratiet sine teatre som skoler i fellesskapsutfoldelse.

Teatersentralen

Blant annet på denne bakgrunn har Teatersentralen en hensikt og en berettigelse i kretsen rundt Rogaland Teater. Den har som hovedformål gjennom gruppebesøk i teatret å spre interesse for scenekunsten i videst mulige kretser. Alle slags foreninger, bedrifter og andre grupper kan slutte seg til Teatersentralen mot å betale en liten årskontingent. Påmelding medfører at en får tilsendt stoff om de aktuelle oppsetningene, foruten at den av medlemmet oppnevnte kontakt blir invitert til å se generalprøver for å kunne orientere medlemmene i sin gruppe om forestillingen ut fra selvsyn.

Medlemskap i Teatersentralen berettiger så til arrangement av gruppebesøk til reduserte priser, til alle Rogaland Teaters hovedoppsetninger. Det foregår på den måten at kontakten avtaler be-

Nylund Bilelektriske

SPESIALVERKSTED

Elektrisk og dieselpumpe-reparasjoner

FOTOGRAF

M. A. Høiland

NYGATEN 26

Vil De nå den solide kjøper som Rogalandsbonden er
så avetter i DAGBLADET

Rogaland

BONDENS EGET BLAD

Mester i mat
Grillen

BARNETEATRET

Samtidig med «Læraren» spiller Barneteatret fortsatt «Annie Get Your Gun» i hele julen og siden lørdager og søndager i januar.

I begynnelsen av nyåret drar Atlanterhavs-båten med Bøffel Bill og hele hans ensemble til Haugesund i fire dager. Og fjernsynstitterne får et gløtt av forestillingen og barneteater-virksheten en eller annen dag i programbladet.

Barneteatret går inn i sitt femte år, og medlemsmøtene blir som vanlig annenhver mandag. I januar den 15. og 29. Alle mellom 6 og 16 er hjertelig velkomne til møter og kurser i teatret og barnerommet i Oscarsgt. 18.

Og husk fristen for innlevering av tegninger til tegnekonkurransen til «Annie» — 1. februar.

BETONGBYGG ^{A/S}

Les og averter

i

Vestlandets største morgenavis

Anmelder-

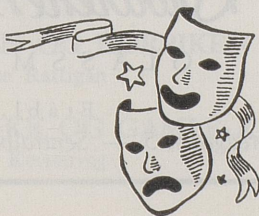
Konkurranse

Stavanger-avisene har en anmelderkonkurranse gående for sesongen 1961/62 — altså fram til sommeren 1962. En anonym byens borger har stilt 5000 kroner til premier, og det gjelder om å lage den beste amatør-anmeldelsen av enten Stavanger Byorkesters konserter (en enkelt) eller Rogaland Teaters forestillinger i Stavanger eller på turné i fylket.

For deltakelse i konkurransen gjelder ingen andre begrensninger enn at profesjonelle anmeldere er utelukket i det hele tatt, dessuten er det bestemt at personer som er ansatt ved Teatret bare kan skrive om Byorkestret og omvendt. Ellers kan hvem som helst delta med så mange bidrag som en måtte ønske, men hvert bidrag må bare gjelde én teateroppsetning eller én konsert. Bidragene kan sendes til Rogaland Avis, Stavangeren eller Stavanger Aftenblad. Det er oppnevnt en jury som har rett til å bestemme om et konkurransebidrag skal offentliggjøres med det samme — og så delta i konkurransen når så langt kommer.

Så send bidragene etter hvert som det dukker opp noe en har lyst til å anmelde. På forsommeren skulle det da være sjanse til å vinne førstepremien på kr. 2.500.-, annenpremien på kr. 1000.- eller tredjepremien på kr. 500.-. 10 trøstepremier à kr. 100.- stiller også muligheter.

For ikke å snakke om gleden ved og utbyttet av virkelig å arbeide seg gjennom en konsert eller en teateroppsetning på den måten også for en gangs skyld.

NÅ
garanteres
4%
UTBYTTE

Over en million kroner

TILBAKE TIL KJØPERNE I 1961

BLI ØKONOM-KUNDE DE OGSÅ

— BLI DET I DAG

ØKONOM
 FORBRUKSFORENINGEN ØKONOM

se teater

— også i **TV**

TEKNISK BUREAU ½

Øvre Holmeget. 18

Brødre Pedersen & Co

GLASSMAGASIN

Etabl. 1876

Bredgaten 5 — Sentralbord 21512 — Stavanger

Neste på Teatret

Nyåret begynner med prøver i flere avdelinger.

Det danske lystspillet «Tre må man være» av Jens Locher blir nærmeste premiere. Jens Ek instruerer.

Samtidig går Mandagsteatret i gang med «Kjenner du Melkevegen» av den unge tyskeren Karl Wittlinger.

Barneteatret forbereder seg på «Emil og detektivene».

Og en nattinégruppe samler dikt og musikk og dansetrinn til en «Afrikansk natt».

En del av disse forberedelser tar sikte på Teateruke 1962 som kommer i begynnelsen av mars.

Vårturné, gjestespill av Elisabeth Reiss og to operaensembler ligger og venter på siste ord og faste data.

REPERTOIRET

1961

EVENTYRET

av Rey, de Flers og de Chaillavet

DEN GAMLE FRA CHAILLOT

av Jean Giraudoux

PRINSEN OG KORPIKEN

av Terence Rattigan

ARSENIKK OG GAMLE KNIPLINGER

av Joseph Kesselring

NÅR DEN NY VIN BLOMSTRER

av Bjørnstjerne Bjørnson

KOM HJEM, LILLE SHEBA

av William Inge

HARVEY

av Mary Chase

LÆRAREN

av Arne Garborg

GARBORG—KIELLAND—KVELD

MANDAGSTEATRET

PRIVATTIMEN

av Eugène Ionesco

SLUTTSPILL

av Samuël Beckett

BARNETEATRET

FOLK OG RØVERE I KARDEMOMME BY

av Torbjørn Egner

ANNIE GET YOUR GUN

av Irving Berlin/Bjørn Endreson

GJESTESPILL

DR. KORZACH OG BARNA

(Riksteatret)

BYGGMESTER SOLNESS

(Riksteatret)

ANTIGONE

(Inge Hvid Møller)

JEGERBRUDEN

(Den Norske Opera)

KJÆRE LØGNHALS

(Den Nationale Scene)

THE MERCHANT OF VENICE

(The Moot House Players)

SIG. BERGESEN D. Y. & Co.

Owners

Shipbuilders

Brokers

„The Green Tankers“

BERGECHEIF	18500 d.w.
BERGEBOSS	32900 d.w.
BERGEHUS	33020 d.w.
BERGESUND	33025 d.w.
BERGE SIGVAL	35750 d.w.
BERGEMASTER	36575 d.w.
BERGECAPTAIN	36700 d.w.
BERGEBONDE	51250 d.w.
BUILDING	51000 d.w.
BUILDING	51000 d.w.
BUILDING	51000 d.w.
BUILDING	51000 d.w.*
BUILDING	55000 d.w.*
BUILDING	55000 d.w.*
BUILDING	80000 d.w.
BUILDING	80000 d.w.

OPERATORS:

BERGELAND	32720 d.w.
ADI JAYANTI	33015 d.w.

(ex BERGE BERGESEN)

All Newbuildings and Vessels
in Commission except* are fixed
on long Timecharters

STAVANGER

OG OSLO

Managing Owners of the Bergesen d. y.
Concern consisting of:

ROSENBERG MEKANISKE VERKSTED
95000 D.W. BUILDINGDOCK
STAVANGER PRESERVING CO A/S
SKIPSAKSJESELSKAPET BERGEHUS
SKIPSAKTIESELSKAPET SNEFONN
TEKNISK BUREAU A/S
VESTLANDSKE VASSDRAG- og KRAFT-
SELSKAP A/S
A/S SIG. BERGESEN D. Y. & CO.

TELEGR: »Sigdy« or »Greentankers«

TELEX: Stvgr. 3028.

TLF. 20089 (sentral)

ADR. Nedre Strandgt. 27

Telgr. „Rosenberg“

Telex: Stvgr. 3029

Telefon: 21 090

(Sentral)

Etablert 1896

AKTIESELSKAPET

ROSENBERG

MEKANISKE VERKSTED

STAVANGER

Skibs- og maskinbyggere

Reparasjoner

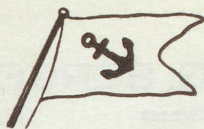
Tørrdokker for opptil 20000 t.d.w. Beddinger for over 95000 d.w. tankskip.

Oslo adr.: Bergehus, Drammensv. 106, tlf. 56 55 80 (10 linjer), telex: Oslo 1172

Telgr. «Sigdy» Postadr.: Postboks 7600, Skillebekk,—Oslo

10g161925

SIGVAL BERGESEN

Etabl. 1887

Rederi

Klarering

Reisebureau

Skipsekspedisjon

Spedisjon

Flytransport

FLY-TOG-BÅT

SELSKAPSREISER

FELLESREISER

HOTELL

FLY- OG REISE-
GODSFORSIKRING

SIGVAL BERGESEN

Passasjeravdelingen

Hotel Atlantic

Tlf. 28 675 - 28 695